

163. O DJEDICI S CIK-CAK VATOM

---

5. siječnja 1972.

Djed Mraz još je jednom projurio kroz naše zbunjene redove: ono što je trebala biti prvorazredna svečanost, bila je tek provincijska improvizacija. Svake godine taj datum biva u nas obilježavan sa sve manjom pomnjom, a sve većom aljkavošću, sve slabijom maštom, a sve većom traljavošću. Dječica i mladež, koje roditelji potkraj godine pripremaju za tzv. svečane dane, ostaju zbunjena jeftinom intonacijom »prazničke« atmosfere, dok im se oči ne otvore pa ne shvate da je to tek pravi izraz naše nesposobnosti. Naivnost mladog naraštaja ne može se beskrajno hraniti kičem i površnošću, što sve u nas resi manifestacije vezane uz proslavu novogodišnjih blagdana. Već smo zaista prevršili svaku mjeru ravnodušnosti i prebacivanja odgovornosti na tuđa leđa, i ovo je još jedna žalopojka kakve ponavljamo svake godine.

Atmosfera završnih dana godine tradicionalno je siromaški stvorena u našim sredinama, recimo, konkretno, u Zagrebu. Tek je Trg Republike (i desetak početnih metara onih ulica što se od nje ga račvaju) dobio stotinjak žaruljica, a ostali dijelovi grada, mislim šireg središta, ostali su i dalje u svome mraku, bez ikakve naznake neke podignute atmosfere. Ona stabalca na Trgu naš su tradicionalni štos kojim se rješava problem: izraste ta šumica preko noći, zatim isto tako iščezne – i to je sve. S nešto grmjelica i s kojom žaruljicom nema toga stabla što bi samo po sebi moglo djelovati »svečano«. Potrebni su tu i drugi sadržaji, potrebni su ljudi i manifestacije, poticanje živosti i podizanje raspoloženja. Panoi s oslikanim scenama iz priča za djecu svojevrsna su zabava za odrasle: ako se mularija još i nekako zabavlja, stariji se pitaju iz kojega je noćnog kluba puštena ta »djevojčica« Crvenkapica, odnosno koji je to frizer tradicionalnu plavojku Snjeguljicu prebojao u crnku... itd.

Zagreb je, ono što se kaže, grad – mrtvo puhalo i inače, a to se naglašeno osjeća u danima, kad se očekuje radosnije raspoloženje. Priredbe za djecu, vezane uz mitskoga stričeka s bijelim vlasima, brkovima i bradom, otaljavaju se rutinerski bez i najmanje spontanosti i prave srdačnosti. Okupljališe atrakcija za djecu protjerano je izvan grada, daleko u velesajamske hale i na račun te razdaljine dobar broj djece nema pojma što je sve sjajnoga pripremljeno za

gledanje. Nema zбора da bi to okupljalište trebalo premjestiti u grad, jer gužva, gungula i buka sajmenih šatora tek bi dala pravi pečat završetku godine u jednom velikom gradu. A trebalo bi, daka-ko, ipak malo i uljuditi lik i glas sjedokosoga djedice, tj. trebalo bi njegov dolazak učiniti prisnijim. Djecu, naime, znaju dobro preplašiti kojekakvi slabo pripremljeni i bezvezno sročeni dolasci: nagruvani u studenoj dvorani nekog kinematografa, klinici i klinke znaju odjednom začuti mračni, grobni glas što se razliježe dvoranom, pojačan glasnogovornicima. Zbunjena balavurdija ne zna o čemu je riječ i tko im to i zašto prijeti (glupo je izigravati nekakvu pedagogiju – u stilu »a slušate li vi, djeco, svoje roditelje?« ili »da li sve jedete?« – kad je tih nekoliko minuta ionako ništavno prema cjelogodišnjim naporima roditelja). Zatim se neki lik, s loše nalijepljenih ili privezanih pola kilograma cik-cak vate, pojavljuje ispred prvih redova u dvorani. Dolazi do pometnje, jer ga dječurlija iza trećeg reda uopće ne vide, počinje došaptavanje i dovikivanje, roditelji ustaju, oni iza njih protestiraju, tobožnji Djed Mraz nešto govori, ali ga čuje tek dvadesetak osoba iz prvog reda (jer je mikrofon netko zaboravio) i u pet minuta sve je gotovo. Zatim slijedi ponižavajuće guranje u repu, da bi roditeljima ili djeci, bio tutnut u ruke neki zamotuljak, kako se i dijeli milostinja. To li je ta svečanost, pitaju se djeca? Još je mutnija ideja da se umjesto darova unaprijed podijele poklon blokovi, s kojima se onda odlazi u kupovinu. To je već krajnja degradacija svakog stila svečanosti i ako ne znamo, nećemo ili ne možemo smisliti i organizirati nešto bolje, ljudskije, toplije, onda se bolje ostavimo ovakvog ćorava posla... Štoviše, kakav je to način da se ponegdje, recimo u nekim dječjim vrtićima, za unaprijed uplaćenih nekoliko tisuća dinara dijele djeci darovi u vrijednosti koja ne premašuje nekoliko stotina dinara? Zar je potrebno zaradiati i na klinčadiji, koja s toliko naivnosti i oduševljenja prihvaća i najdiletantskije pokušaje glumljenja Dje-da Mraza?

To su, reći će se, sitna pitanja. Tako je, ali ona čine našu svaki-dašnjicu, ona su izravno vezana za stil naših dana, ona daju štimung jednom razdoblju godine u kojemu nam je svima stalo da se opustimo i rasonodimo. Prema kakvoći organizacije novogodišnje atmosfere možemo čak odmjeravati i uljudenost pojedine sredine. Znam, žalit ćemo se na nedostatak novca, na skupoću, na slab odziv, ali prije bi se reklo da nam nedostaje mašte i odlučnih, sposobnih orga-

nizatora, da nema neke ozbiljne institucije koja bi znala čitav grad i sve njegove stanovnike povući u vrtlog povišene klime. Ima toliko stvari koje su propuštene u ovom slučaju, da bi samo nabranje već bilo opširnije od ovog zamjeravalačkog podliska. Činjenica je, uostalom, koja se ne da nikako zamaskirati, da su novogodišnji praznici u Zagrebu zaista mršavi i mlitavi, a da sam život ne donosi uzbuđenja, organizatori naših fešta loše bi se proveli.

164. POSLJEDNJI »NOTES«

---

1. ožujka 1972.

»Notes« je odigrao svoje. Umorna je malenkost njegova autora, a dokrajčena je i jedna epoha VUS-a u kojoj je »Notes« bio, bez skromnosti govoreći, još negdje od proljeća 1968., nešto kao ispušni ventil našeg institucionaliziranog novinstva. Ta privatna, osobna rubrika, koju sam na radost i na žalost općinstva imao čast voditi (ili je ona mene vodila, a možda i zavela?) posve izvan svih okvira uobičajene koordinacije rada u jednoj novinskoj redakciji, bila je neko vrijeme dvorska luda naše (ne)službene javnosti. U tome je i bio njezin šarm, ako smijem sebe ocjenjivati.

Nije mi sada do raspredanja nekakve filozofije kolumnizma (od lat. *columna*, što u tipografiji znači stupac, a kolumnist je novinar koji stalno ispunjava određen stupac u novinama). Ali, u tome poslu, u kojemu se traži šarolikost tema, bizarnost pristupa i agresivost stava, nisam imao baš previše slavni prethodnika u našem poratnom novinarstvu i publicistici. Ne kažem da nije bilo velikana feljtonističkoga kalibra, ali su oni uglavnom bili specijalizirani, recimo, za problematiku književnosti. Bojovno kočoperenje na svim mogućim bunjištima kao da je bilo ispod časti (ponekad sam sumnjao: i iznad sposobnosti) finim duhovima naše pismenosti koji su se pokatkad hvatali pera da raščiste stanovite dvoumice ili da zapodjenu nove kavge. Moja malenkost jurnula je nepromišljeno u jedan posao koji mi je donio samo šaku komplimenata, vagon uvreda i bataljon neprijatelja. Sanduk pisama što sam ih primio u ovih nekoliko godina – i koji je sigurno zanimljiva dokumentacija o pulsu nase javnosti – ipak bih rado mijenjao za sanduk dobrih (kubanskih) cigara.

No, kad zataji stroj mišljenja, ni konzervirani dim nije više dovoljno uzbudljiv. Smotka, taj Zeus duhana, ili kutija cigareta, to spremište kolutova dima, izgara i prazni se u naporu duha da se sabere. Koliko sam samo sati, hvatajući temu za glavu ili tek joj naslućujući obrise, nježnim plavetnilom dima punio sobičak, ne bih li sabranosti otvorio vrata i ukazao joj put. Bila je to grdna gnjavaža biti vječno na poprištu, stalno spreman da se izložiš, da se posvadaš, da poslužiš kao meta. Onaj koji je relativno pomno pratio ove podlistke, a za takve i ispisujem ove oproštajne retke, sigurno je zamijetio oscilacije u kakvoći i originalnosti »Notesa«. Mašinerija imaginacije također se zna pregrijati, pa njezini efekti zvuče tek kao defekti. Kad se profesionalo črčkalo kadšto osupne pred vlastitom prazninom, ipak ga izvlači sumnja, nedostaje li u samoj javnoj sferi pravih impulsa za mišljenje. Jednostavnije rečeno: o čemu pisati »kad se ništa (značajno) ne događa?«.

Feljtonist od zanata (ili po pozivu) neprestano je u toj dvojbi: hoće li on izmišljati stvarnost ili će stvarnost izmišljati njega, tj. njegove tekstove? Uglavnom, to je napor bez cilja, mislim tehnika ispisivanja podlisja, ukoliko tkogod ne bi sebi htio polaskati da su novinski članci nekakvo oruđe kojim se stvari mogu pomaći s mjesta. Postoji li rigoroznost stava, uočljiva na vremenskom rastojanju, i to rigoroznost kao moralna stalka (konstanta), postoje li stano-vite i dobro zamjetljive odlike stila, onda bih branio feljtonistiku kao »zgodnu, formalnu krepku točku«, kako je zapisao Tin Ujević, podjednako darovit feljtonist kao i pjesnik, u svom »Ulomku podlis-ka protiv podliska« (1940). Inače, bolje od drugih znam kako pro-laze bukači: njihovi su proizvodi konfekcije za masu, slama za stoku, mjehurić u čaši pjenušava vina, soda bikarbona za žgaravicu kul-ture, klozet-papir za elitu, beskorisna raketa u vatrometu...

S ovakvom skepsom dokrajčujem »Notes«, e da ne bi tko pomi-slio da se izjednačujem sa svojim zanatom. Napisao sam ovih sto-tinjak člančića (ako se ne varam, točno 163) da bih se suprotstavio vlastitoj površnosti. Trpjeli su me jer me nisu uzimali ozbiljno, hvalili su me jer me se nisu bojali, napadali su me jer su me podcje-njivali. »Notes« je bio kutak za izivljavanje svih mogućih strasti: na njemu se iskušavala demokratičnost naše štampe, u tom smi-slu što se na moj račun moglo kazati sve ono što je bio zabranjeno u drugim pravcima, pa i ono što je padalo ispod razine dobra ukusa. Tu funkciju ispušnoga ventila ova je rubrika, mislim, dobro

obavila i to u kotlu jednog vremena u kojem se kuhala opasna i posna juha.

Pazio sam da »Notes« bude inokosan, tj. da ide šumom kada drugi grabe drumom. Bio je to ispovjedni kutak, rječnik svakidašnjeg kaosa, trn u nozi gnjavatora, frazera i politikanata. Ali, rutina ovakvog prosedea učinila je svoje, i »Notes« se u posljednje vrijeme održavao na površini samo hvatajući se slamke prošle slave (»fu vera gloria? – vrijeme je da se pitam«, veli T. Ujević).

Rađa se, to je nedvojbena, jedan nov VUS: motor ovih kola bio je podvrgnut potpunom popravku, povećana mu je brzina, karoserija uglačana, došli su novi šoferi... U takvoj situaciji »Notes« bi mogao biti balast, kao još posljednji znak proteklog vremena iz kojeg, na žalost, novi VUS vuče hipoteku. Zato se ostavljam »Notesa«, jer ga imam preko glave. On je odigrao svoje, ali da ne bih bio nepravedan prema vlastitom trudu, uskoro ću ga ponuditi zainteresiranima u obliku knjige! Isto tako, ne namjeravam zašutjeti, pa da tako utješim one koji su se već ponadali. U trci s novim VUS-ovim kolima još jedna (konjska) snaga neće biti naodmet.

MOJOJ ADI

Foto: M. Pavković, 1975.

Mojoj kćeri Adi koja je zamalo na dan vršnjakinja ovoga »Notesa«. Prvi je »Notes« objavljen 17. travnja 1968., a moja Slavica rodila nam je Adu 18. travnja 1968. Nažalost, Ada nije uspjela dočekati objavljivanje ove knjige, njoj posvećene, jer je umrla 24. kolovoza 2004.

I. M. 2007.